

חזבאללה 2.0 - שנה לאחר חיסול נסראללה

אורנה מזרחי | 30 בספטמבר, 2025 | גיליון 2043

חיסול נסראללה היה נקודת השפל בתולדות חזבאללה, לאחר רצף המכות שספג מידי צה"ל במהלך המלחמה בישראל ויתר ההתפתחויות השליליות מבחינתו, ובראשן קריסת משטר אסד, התפוררות הציר השיעי הפרו-איראני ובנוסף כינון הנהגה חדשה בלבנון, המתנגדת לדרכו. בחלוף שנה מסתמן כי חזבאללה אמנם שינה את פניו, אך עדיין דבק באידיאולוגיה הקיצונית. הטקסים לציון יום השנה לחיסול נסראללה היו עבורו הזדמנות להפגנת כוח והם משתלבים במאמציו להשתקם, תוך ניווט מול האתגרים שבפניו ובכללם הדרישה לפרקו מנשקו. מבחינת ישראל, חלון ההזדמנות לשינוי המציאות הביטחונית ומדינית מול לבנון הולך ומצטמצם ורצוי כי לא תסתפק בתקיפות הצבאיות למניעת שיקום הארגון.

חזבאללה ציין את יום השנה לחיסול מזכ"ל הארגון לשעבר חסן נסראללה (27 בספטמבר) ברצף אירועים מרשימים, בהשתתפות המונים, במספר מוקדים: באתר שבו הוא חוסל ברובע הדאחיה, לצד בכירים נוספים במערך הצבאי של הארגון ומפקד כוח קודס האיראני בלבנון, עבאס נילפורושאן; במתחם הקבר המפואר בדרך לשדה התעופה בביירות; ובחוף ביירות באזור המתויר מול סלע אל-רושה. בנאום שנשא בטקס המרכזי באתר הקבר הכריז מזכ"ל חזבאללה הנוכחי, נעים קאסם, כי למרות הכאב על מות נסראללה, הארגון מחויב להמשיך עד המוות בדרך שהתווה וכי יהיה מוכן להתעמת עם מי שיפעל לפירוקו מנשקו. דבריו אלו לוו בקריאות המוכרות מהקהל - "לפקודתך נסראללה". בפרסומים בהקשר זה בלטה האדרת נסראללה הכריזמטי והנערץ ודרך ההתנגדות שהוביל, וכן הודגש הכינוי שהודבק לו בעיתון אלאח'באר, כמנהיג "הנצחי". מעמדו והשפעתו של נסראללה חרגו מתפקידיו הרשמיים בארגון. במשך 32 השנים שבהן כיהן מזכ"ל, היה לו תפקיד מכריע בשדרוג חזבאללה למיליציה עצמאית וחזקה, המאיימת על ישראל ועל מתנגדיו מבית, ובה בעת בהתבססות הארגון כגורם מרכזי במערכת הפוליטית-חברתית והכלכלית בלבנון. גם מחוץ ללבנון, נסראללה היה משענת מרכזית לאיראן וגורם מפתח בגיבוש ובפיתוח האסטרטגיה של הציר השיעי.

הסתלקות נסראללה היא לכן אירוע מכונן בתולדות חזבאללה שנוסף על סדרת מכות קשות שספג הארגון, אשר אילצו אותו בנובמבר 2024 להסכים להפסקת אש עם ישראל. לתקיפות אנושות של צה"ל נגדו הצטרפו התפתחויות אזוריות שאך החמירו את מצבו של הארגון ובראשן קריסת משטרו של בן בריתו אסד בסוריה והסתבכות הציר השיעי במלחמה ארוכה עם ישראל, שכללה בראשונה, ביוני 2024, מערכה צבאית ישירה בין ישראל לאיראן. כל אלה הותירו את הארגון מוכה וחלש. חזבאללה איבד במלחמה רבים ממפקדיו ומלוחמיו (בנאום ב-5 באוגוסט טען קאסם כי לארגון 5,000 הרוגים ו-13,000 פצועים), נגרע חלק נכבד מאמצעיו הצבאיים (צה"ל טוען כי פגע ב-80% מכוח האש של הארגון) ומיכולותיו הכלכליות, והוא נדרש לאתר דרכים חלופיות להברחות נשק, כספים וסמים עקב ניסיון המשטר החדש בסוריה לחסום את פעילותו בשטח המדינה. וחמור מכל, חזבאללה ממשיך להיות מטרה לתקיפות יום יומיות של צה"ל, הפועל לבלום את מאמץ השיקום שלו, מחסל פעילים ופוגע בתשתיות הצבאיות שלו - מחסני תחמושת ומפעלי ייצור.

היעדרם של המנהיגים הבכירים והוותיקים, שנהרגו במלחמה, מקשה גם על תהליך קבלת ההחלטות בארגון, שנמצא בצומת קריטית. לעומד בראשו, נעים קאסם, חסרים יכולות ומעמד כאלה של נסראללה. באחרונה אף מצטברים דיווחים על אודות חילוקי דעות בקרב הבכירים שנותרו בארגון, ובעיקר בין

קאסם, המוביל קו פרגמטי יחסית, לבין קבוצה קיצונית יותר בהובלת ופיק צפא, מוותיקי הארגון, אשר נוקט גישה מתריסה מול קאסם והנהגתה הרשמית של לבנון. באירוע לציון שנה לחיסול נסראללה, שנערך בסלע אל-רושה צפא אף חרג מהאישורים שניתנו לו והשתמש בשטחים ציבוריים לטובת חזבאללה, עד אשר ראש ממשלת לבנון, סלאם, דרש כי ינקטו נגדו צעדים משפטיים.

אתגר מרכזי נוסף שבפני חזבאללה, הדבק בנחישות באידיאולוגית ההתנגדות ובמאבק בישראל, הינם האיומים מבית על מעמדו כמיליציה עצמאית בעקבות התבססותה של הנהגה לבנונית חדשה, המחויבת לחזק את ריבונותה של לבנון ולעצב סדר חדש במדינה. הסוגייה המרכזית שלפתחו הינה הדרישה לפירוק חזבאללה מנשק, במסגרת חתירת הנהגה להשיג מונופול על הנשק ונדרשת לכך כעת כדי להיענות בחיוב ללחצים חיצוניים המופעלים עליה - בעיקר מצד ארצות הברית, צרפת וערב הסעודית. מדינות אלה מתנות העברת סיוע משמעותי לשיקום נזקי המלחמה ולהבראת הכלכלה הלבנונית הרעועה בהתקדמות במשימה קשה זו מול חזבאללה.

הנהגה זו גילתה אומץ רב בהגיעה ב-5 באוגוסט להחלטות היסטוריות לאסוף את הנשק מכל המליציות בלבנון, כולל חזבאללה, ולדרוש מצבא לבנון לגבש תוכנית מפורטת ליישום מהלך זה; וכן לאמץ (ב-7 באוגוסט) את ההצעה האמריקאית המדורגת להסדרה מול ישראל. אך ההתנגדות החד משמעית מצד חזבאללה ותומכיו, לצד ההבנה כי צבא לבנון יתקשה לעמוד במשימה, הובילו ב-5 בספטמבר לנסיגה מההחלטה. בדיון בעניין הציג מפקד הצבא תוכנית מדורגת לפירוק המליציות על פי חלוקה גיאוגרפית, שאינה כוללת לוח זמנים מוגדר ליישום, ודורשת לקחת בחשבון את משאביו המוגבלים של הצבא. בפועל, צבא לבנון פועל באופן מוגבל מאוד בדרום לבנון, ממשיך להימנע מעימותים עם חזבאללה וממקד מאמצים בעיקר באיסוף נשק ממחנות הפליטים הפלסטינים (גם במקרה זה רק מגורמי פת"ח, בהמשך להסכמה בין לבנון לאבו מאזן ממאי 2025).

סוגיית פירוק חזבאללה מנשקו הינה קריטית עבור חזבאללה, התובע בנחרצות להמשיך ולהחזיק בנשק, שהוא מבחינתו רכיב כוח מרכזי מול אויביו מבית ומחוץ. בעניין זה מציג הארגון קו אחיד וברור, כפי שבא לידי ביטוי בדברי כל נציגיו ובערוצי התקשורת שלו, וגם בכל נאומיו של קאסם, המדגיש כי הארגון לא יוותר על נשקו שנועד להגנת לבנון, ואפילו לא ידון בכך לפני שייענו תביעותיו מול ישראל: נסיגה מלאה של צה"ל משטח לבנון (יציאה מחמש הנקודות שצה"ל מחזיק עדיין לאורך הגבול); הפסקת התקיפות של ישראל על חזבאללה; שחרור כל האסירים הלבנונים הכלואים בישראל; שיקום נזקי המלחמה בכפרים הלבנונים.

במקביל, כשנה לאחר כניסתה לתוקף של הפסקת האש, מסתמן כי הארגון עומד מחדש על רגליו ומקדם תהליכי רה ארגון, מגייס פעילים חדשים, מוצא דרכים יצירתיות להברחות נשק (בדרך הים והאוויר, לצד הניסיונות לאתר דרכים חדשות דרך סוריה, שחלקם מסוכלים) ומייצר מקורות הכנסה חדשים באמצעות פעיליו בדרום אמריקה, אירופה ואפריקה. כן נטען על ידי מקורות בארגון כי הצליח לסייע לתומכיו שנפגעו במלחמה בסכומים המגיעים עד לכמיליארד דולר. יתר על כן, חזבאללה גם ממשיך ליהנות מאהדתם של המוני תומכים בלבנון, כפי שהשתקף מההיקף הנרחב של המשתתפים בטקסים לציון שנה לחיסול נסראללה; משיתוף פעולה עם מפלגת האחות אמל השיעית שמנהיגה, יו"ר הפרלמנט נביה ברי, הוא המקשר בין חזבאללה לבין ממשלת לבנון; וכן מתמיכת איראן, שמחויבותה המוחלטת לחזבאללה נשמרת על אף הקשיים שבהם היא נתונה. מזכיר המועצה לביטחון לאומי האיראנית, עלי לאריג'אני, השתתף בטקסי הזיכרון שנערכו בביירות.

עם זאת, צורך למקד מאמצים במשימת השיקום הוביל את חיזבאללה לגלות גישה פרגמטית יחסית ולאמץ שורת התאמות במדיניותו, שעיקרן:

- מול צה"ל – נטישת אסטרטגיית "משוואת ההתרעה" והכלת התקיפות של צה"ל, ללא כל תגובה, אמנם תוך טענה כי מדובר בהפרות ישראליות של הסכם הפסקת האש ורמיזה שמדובר במדיניות זמנית, שעלולה להשתנות.
 - בחירה בהידברות עם ההנהגה הלבנונית בטענה לשותפות באחריות לגורלה של לבנון, תוך מאמץ לא להגיע עימה לכדי עימות. כך למשל, השרים מטעם חזבאללה ואמל הסתפקו בהיעדרות מהדיונים והצבעות על החלטות המנוגדות לאינטרסים של הארגון – בטענה שמקורם בטעות - ועד כה לא התפטרו.
 - העברת האחריות לממשלת לבנון או באמצעות צבא לבנון לטיפול בדרכים דיפלומטיות בדרישות הארגון מול ישראל וכן לשיקום הכפרים והתושבים שנפגעו במלחמה, בצד דרישה שהשיקום ימומן מתקציב המדינה.
 - הימנעות משימוש בנשק מול גורמים לבנוניים: בשלב זה, הארגון נמנע מעימותים אלימים ומסתפק בארגון הפגנות מחאה ושיירות אופנוענים נושאי דגלי חזבאללה. דובריו טוענים, כי הנשק נועד להגן על ריבונותה וביטחונה של לבנון נגד ישראל וכי הארגון אינו מעוניין בהידרדרות למלחמת אזרחים.
 - בתגובה לכוונה לפעול לפירוקו מנשק טוען הארגון, כי יהיה מוכן לדון עם הממשלה הלבנונית על "אסטרטגיית הגנה" משותפת (בלי לפרט את מהותה), אך רק לאחר שימולאו דרישותיו מול ישראל, כשברור שאין בכוונתו לוותר על מעמדו הייחודי.
 - על רקע הביקורת הקשה בעולם הערבי על ישראל בשל המלחמה בעזה והתקיפה בדוחה, חזבאללה מנסה לייצר חזית אחידה נגד ישראל עם גורמים מתונים במערכת הערבית, ובראשם ערב הסעודית, הגם שפנייתו הפומבית לריאד של מזכ"ל הארגון, שנתמכת על ידי איראן, נדחתה בטענה כי היא מקיימת קשרים עם מדינות - לא עם ארגונים, וספגה ביקורות לגלגניות בתקשורת הלבנונית.
- המסקנה העיקרית הנגזרת מהתפתחויות אלה עבור ישראל היא, שלמרות שבשלב זה ידו של צה"ל הינה על העליונה בשטח, הרי שחלון ההזדמנות, שנפתח לשינוי המציאות הביטחונית בגבול הצפון וביחסים בין ישראל ללבנון בעקבות המלחמה, הולך ומצטמצם. חזבאללה, על אף כל הקשיים, מצליח לעמוד על רגליו ולהשתקם; ממשלת לבנון וצבא לבנון החלשים אינם מסוגלים לפעול מולו; וצפוי כי צה"ל יתקשה להמשיך בפעילותו היום-יומית נגד הארגון לאורך זמן.
- לאור זאת, מומלץ להתמיד בפעילות הצבאית להחלשת הארגון ולמניעת שיקומו, אך לא להסתפק בכך אלא לפעול במקביל, בסיוע ארצות הברית, לקידום מהלך מדיני, שיכלול צעדים לחיזוק ההנהגה והצבא הלבנוניים; הצבת דרישות ריאליות לצד הלבנוני בהתמודדותו מול חזבאללה; ומתן תמורות מצד ישראל וסיוע בינלאומי, שיהיה בהם כדי לחזק את מתנגדי חזבאללה בלבנון. במקביל, נדרש להאיץ את המערכה המדינית-כלכלית נגד חזבאללה, בעיקר כדי לחסום את מקורותיו התקציביים הבלתי חוקיים של הארגון: לאגד כוחות עם הגורמים האזוריים, הניזוקים מההברחות של חזבאללה (ירדן, סוריה ומדינות המפרץ), ועם הגורמים הבינלאומיים שבשטחם פועל הארגון (ארצות הברית, מדינות אירופה ודרום אמריקה).

פירוט ההמלצות, ראו: נייר המדיניות - "[הזדמנות לעיצוב מדיניות חדשה מול לבנון](#)", INSS, 24 באוגוסט 2025.

עורכי הסדרה: ענת קורץ ואלדד שביט